

BIBLIOTECA ITALIANA

Colecție coordonată
de

SMARANDA
BRATU ELIAN

NUCCIO ORDINE

LUIGI PIRANDELLO

NUVELE PENTRU UN AN

Traducere din italiană de
MIHAI BANCIU
și FLORIN CHIRIȚESCU

Selecția textelor, prefață, cronologie și note de
MIRUNA BULUMETE

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristian Negoită
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Real

Luigi Pirandello
Novelle per un ano
A. Mondadori editore, Milano, 1943

© HUMANITAS, 2017, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Pirandello, Luigi
Nuvele pentru un an / Luigi Pirandello; trad. din italiană de Mihai Banciu și Florin Chirițescu; selecția textelor, pref., cronologie și note de Miruna Bulumete. – Ed. a 3-a. – București: Humanitas, 2017
ISBN 978-973-50-5832-6
I. Banciu, Mihai (trad.)
II. Chirițescu, Florin (trad.)
821.131.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021/311 23 30

PRIMA NOAPTE

patru cămăși
patru cearșafuri
patru fuste

în sfârșit, câte patru din toate. Și nu mai contenea tot arătându-le vecinelor trusoul acela al fetei, lucrat, azi un fir, mâine altul, cu răbdarea unui păianjen.

— Lucruri de oameni săraci, însă curate.

Cu bieteles ei mâini, albite și aspre, care făcuseră de toate, scotea din vechea ladă de brad, lungă și strâmtă ca un sicriu, încet-încet – atingând-o ușor, ca pe o anafură –, lenjeria frumoasă, bucată cu bucată, apoi rochiile și șalurile duble de lână: cel de nuntă, cu marginile brodate și cu franjurile de mătase până-n pământ; celelalte trei, de asemenea de lână, însă mai simple; punea totul la vedere pe pat, repetând, umilă și zâmbitoare: lucruri de oameni săraci... Iar bucuria făcea să-i tremure mâinile și glasul.

— Am fost singură-singurică, zicea. Totul cu mâinile astea, pe care nu mi le mai simt. Pe ploaie și pe arșiță; spălând la râu și la fântână; la curățat migdale, la cules măslin, pe câmpuri – când ici, când colo; făcând pe slujnica și pe sacagiul... Nu contează. Dumnezeu, care mi-a numărat lacrimile și-mi cunoaște viața, mi-a dat putere și sănătate. Am făcut atâtea, însă am izbândit; de-acum pot să mor. O să-i pot spune creștinului acela care m-așteaptă dincolo, dacă mă va-ntreba de fata noastră: „Fii liniștit, omule; nu-ți face griji: pe fiica ta am

lăsat-o bine; n-o să aibă necazuri. Am îndurat eu destule pentru ea. “ De bucurie plâng, nu vă speriați... ”

Și Mamm’ Antò își ștergea lacrimile cu un colț al basmalei negre ce-o purta pe cap, înnodată sub bărbie.

Mai să n-o recunoști în ziua aceea, îmbrăcată cum era de sus și până jos cu haine noi; și părea curios s-o auzi vorbind la fel ca de obicei.

Vecinele o lăudau și-o căinau care mai de care. Când, dintr-un colț al odăiței împodobite cum se putuse mai bine pentru evenimentul din ziua aceea, fiica ei, Marastella – îmbrăcată de-acum mireasă, cu rochia din atlas gri (o frumusețe!) și cu baticul albastru la gât –, văzându-și mama plângând, izbucni și ea în hohote.

— Maraste’, Maraste’, ce faci?

Grijulii, vecinele veniră cu toatele în jurul ei, fiecare spunându-i ceva:

— Nu te necăji! Auzi! Ce faci? Astăzi nu se plânge... Știi cum se zice? O sută de ani de necazuri nu fac cât o clipă de fericire!

— Mă gândesc la tata! spuse atunci Marastella, cu fața ascunsă în palme.

Mort într-un accident cu șapte ani în urmă! Vameș în port, mergea noaptea cu șalupele în inspecție. Într-o noapte, pe furtună, navigând în zigzag aproape de Due Riviere, șalupa se răsturnase, iar apoi dispăruse împreună cu cei trei bărbați care o manevrau.

Amintirea acestui naufragiu era încă vie printre localnici. Își aminteau cum Marastella, sosită în goana mare împreună cu maică-sa – amândouă urlând, cu brațele ridicate prin vântul și spuma talazurilor de la capătul digului noului port, acolo unde cadavrele celor trei înecați fuseseră scoase după două zile de căutări disperate –, în loc să cadă în genunchi alături de cada-

vrul tatălui său, rămăsese stană de piatră în fața altui cadavru, cu mâinile încrucișate pe piept, murmurând:

— Ah! Dragul meu! Dragul meu! Vai, în ce hal ai ajuns...

Mamm' Antò, rudele tânărului înecat, lumea care se adunase acolo, au rămas fără glas în fața acelei revelații neașteptate. Iar mama înecatului – pe numele lui Tino Sparti (un adevărat băiat de aur, sărăcuțul!) –, auzind-o vorbind astfel, o cuprinsese de îndată cu brațele pe după gât și o strânse la piept tare-tare, de față cu toți, ca și cum ar fi vrut s-o facă a ei, a ei și a fiului mort, strigând-o cu țipete ascuțite:

— Fata mea! Fata mea!

De aceea, auzind-o acum pe Marastella spunând „Mă gândesc la tata“, vecinele schimbară priviri pline de înțeles, compătimitind-o în tăcere. Nu, nu din pricina tatălui plângea, sărmana fată. Sau poate că plângea gândindu-se că taică-său, dacă ar fi trăit, n-ar fi fost de acord cu partida aceea pentru ea, partidă care mamei, în situația mizeră în care ajunsese, i se părea acum o adevărată mană cerească.

Cât trebuise să lupte Mamm' Antò pentru a înfrânge încăpățânarea fetei!

— Mă vezi? De-acuma sunt bătrână: cu un picior în groapă. Ce speri? Ce-o să faci mâine singură, fără nici un ajutor, pe drumuri?

Da. Mama avea dreptate. Însă, la rândul său, Marastella își făcea și ea socotelile ei. Într-adevăr, de treabă om acel don Lisi Chírigo pe care voiau să i-l dea de bărbat – nu tăgăduia acest lucru –, dar era aproape bătrân, și văduv pe deasupra. Sărmanul, se recăsătorea mai mult de nevoie decât din dragoste, după numai un an de văduvie, fiindcă îi trebuia o femeie acolo sus, care să vadă de casă și să-i gătească seara. Iată de ce se recăsătorea.

— Și ce-ți pasă? Îi răspunsese mama. Dimpotrivă, asta ar trebui chiar să te bucure: gândește ca un om cu judecată. Bătrân?

Dar n-are nici patruzeci de ani! N-o să duci lipsă de nimic: are o leafă fixă, o slujbă bună. Cinci lire pe zi: o avere!

— Ce să zic, slujbă bună! Frumoasă slujbă!

De-aici venea tot necazul: Mamm' Antò pricepuse din capul locului: de la felul slujbei lui Chírico.

Drept care, într-o frumoasă zi de mai, invitase câteva vecine – ea, sărmana! – la o plimbare până sus, pe platoul aflat deasupra satului.

Zărind grupul de femei apropiindu-se de poarta micului, albului cimitir ce se înălța acolo sus, deasupra satului, cu marea în față și câmpia în spate, don Lisi Chírico le poftise să intre.

— Ai văzut? Ce este? Pare o grădină, cu atâtea flori... îi spusese Mamm' Antò Marastellei după vizita la cimitir. Flori care nu se ofilesc niciodată. Și de jur împrejur, câmpia. Dacă scoți puțin capul pe poartă vezi tot satul la picioarele tale; auzi larma, glasurile... Și-ai văzut ce odăiță frumoasă: albă, curată, aerisită? Seara închizi ușa și fereastra; aprinzi lampa; și ești la tine-acasă: o casă ca toate casele. Ce părere ai?

Iar vecinele la rândul lor:

— Nici vorbă! Ai să te obișnuiești, o să vezi: după două zile n-o să te mai impresioneze. De altminteri, morții, fata mea, nu fac rău; de cei vii trebuie să te păzești. Apoi tu, care ești mai tânără decât noi, o să ne ai pe toate acolo, una câte una. Este o casă mare, iar tu-i vei fi stăpână și-i vei purta de grijă.

Vizita aceea acolo sus, în frumoasa zi de mai, rămăsese ca o imagine consolatoare în sufletul Marastellei pe tot timpul celor unsprezece luni cât durase logodna: la ea se gândea în ceasurile de tristețe, cu deosebire la căderea serii, când sufletul i se tulbura și-i tremura de spaimă.

Încă-și mai ștergea lacrimile când don Lisi Chírico apăru în prag cu două pungi mari în brațe – aproape de nerecunoscut.

— Sfântă fecioară! strigă Mamm' Antò. Dar ce-ați făcut, omul lui Dumnezeu?

— Eu? A, da... Barba... — răspunse don Lisi cu un zâmbet trist ce-i tremura pierit pe buzele-i mari și livide, neacoperite de păr.

Însă don Lisi nu numai că se răsesse: se și tăiasse tot, într-atât de aspră și de tare îi crescuse barba pe obrajii aceia scofâlciți și care acum îl făceau să semene cu un bătrân țap jupuit.

— Eu, eu, eu i-am ras-o, se grăbi să intervină, dând buzna, transpirată toată, donna Nela, sora mirelui, grasă și năvalnică.

Avea sub șal câteva sticle și, intrând, păru că umple toată cămăruța cu rochia ei de mătase verde-marin, care fășăia ca o fântână.

În urma ei venea soțul, slab la fel ca don Lisi, tăcut și morocănos.

— Am făcut rău? continuă ea, scoțându-și șalul. Mireasa trebuie să spună. Unde e? Privește, Lisi: îți spuneam eu? Plânge... Ai dreptate, fetița mea. Am întârziat prea mult. Este vina lui, a lui Lisi: „Mi-o rad, nu mi-o rad?“ Două ore ca să se hotărască. Ia spune, nu-ți pare mai tânăr așa? Cu perii ăia albi, în ziua nunții...

— O s-o las să-mi crească iarăși, zise Chirico întrerupându-și sora și privind-o trist pe tânăra mireasă. Tot bătrân par și, în plus, mai urât.

— Bărbatul e bărbat, catârule, nu e nici frumos, nici urât! replică atunci sentențios sora iritată. Mai bine uită-te: haine noi! Puse acum pentru prima oară! Păcat!

Și începu să-i tragă la palme pe mâneci pentru a-i scutura pulberea de la macaroanele pe care el continua să le țină în cele două pungi.

Se făcuse târziu; trebuia să meargă întâi la primărie, să nu-l facă pe funcționar să aștepte, apoi la biserică; iar petrecerea trebuia să se termine înainte de căderea serii. Don Lisi, deosebit

de zelos în îndeplinirea serviciului său, și care stătea acum ca pe ghimpi – mai ales din pricina surorii intrigante și gălăgioase –, insista ca totul să ia sfârșit imediat după masă și după interminabilele toasturi.

— Și muzica! S-a mai pomenit nuntă fără muzică? Trebuie să dansăm! Trimiteți după Sidoro orbul... Chitare și mandoline!

Țipa atât de tare, încât fratele trebui s-o cheme deoparte:

— Încetează, Nela, încetează! Ar fi trebuit să pricepi că nu vreau prea multă zarvă.

Sora se holbă la el:

— Cum adică? Dimpotrivă! De ce?

Don Lisi își încruntă sprâncenele și oftă adânc:

— Gândește-te că nu e decât un an de când nefericita aceea...

— Și-acum te frământă? îl întrerupse donna Nela râzând zgomotos. Tocmai în clipa când te recăsătorești! Of, sărmana Nunziata!

— Mă recăsătoresc, zise don Lisi închizând ochii pe jumătate și pălind, dar nu doresc nici muzică, nici dans. În sufletul meu e cu totul altceva.

Iar când i se păru că ziua e pe sfârșite, o rugă pe soacră să pregătească totul de plecare.

— Știți, trebuie să trag clopotele de vecernie.

Înainte de a părăsi casa, Marastella, agățată de gâtul maică-sii, izbucni din nou în plâns: și plângea și plângea, de părea că n-o să mai sfârșească. Nu putea, nu se simțea în stare să meargă acolo sus, singură cu el...

— Nu plânge, o să te însoțim cu toții, o încuraja mama. Nu plânge, prostuțo!

Însă plângea și ea, plângeau și multe dintre vecine.

— Dureroasă despărțire!

Numai donna Nela, sora lui Chirico, mai aprinsă la chip decât oricând, nu era emoționată: spunea că participase la

douăsprezece nunți și că, în final, lacrimile – ca și dulciurile – nu lipsiseră niciodată.

— Plânge fiica ce se desparte de mamă; plânge mama ce se desparte de fică. E lucru știut! Încă un păhărel de liniștire și să plecăm, pentru că Lisi e grăbit.

Porniră. Părea o înmormântare, nu un alai de nuntă. Văzându-l trecând, oamenii care stăteau în pragul porților, la ferestre sau care se opriseră pe stradă suspinau:

— Biata mireasă!

Ajunși sus, invitații zăboviră o vreme pe mica pajiște din fața porții, înainte de a-și lua rămas-bun, încurajând-o pe Marastella. Soarele apunea: cerul era tot de un roșu aprins, iar dedesubt marea părea că arde. Dinspre satul din vale urca fără conținere o rumoare nedeslușită de glasuri, ca un tumult depărtat, iar valurile acelea de voci gălcevitoare se stingeau în zidul alb, netencuit, care împrumuia cimitirul pierdut acolo sus, în tăcere.

Sunetul diafan-argintiu al clopotului mic pe care-l bătea don Lisi anunțând vecernia a fost ca un semnal de plecare pentru invitați. Auzind micul clopot, zidul acela al cimitirului li se păru tuturor mai alb. Poate fiindcă văzduhul se întunecase și mai mult. Trebuiă să plece, să nu-i prindă noaptea. Începură cu toții să-și ia rămas-bun, adresându-i multe urări miresei.

Mama și două dintre cele mai apropiate prietene ale sale rămaseră împreună cu Marastella, amețită și înfrigurată. Deasupra lor norii, de un roșu intens mai înainte, deveniseră acum întunecați, ca de fum.

— Nu poftiți? le îmbie don Lisi din prag.

Mamm' Antò îi făcu însă imediat semn cu mâna să stea liniștit și să aștepte. Marastella plângea, implorând-o s-o ia înapoi, jos în sat.

— Te rog! Te rog!

Nu striga; i-o spunea atât de încet și cu un glas atât de tremurat, încât sărmana mamă simțea că i se rupe inima. Teama

CUPRINS

<i>Prefață</i>	5
<i>Cronologie</i>	19
Prima noapte	31
Tabernaculul	41
Amintirile noastre	55
Dacă... ..	64
Viața nudă	73
Șocul	91
Mătușa Michelină	103
Somnul bătrânului	115
Erezia catară	124
Neatenție	134
Capcana	140
Certificatul	148
Trenul a fluierat... ..	158
O lume de hârtie	166
Suflu	176
Răspuns	192
Datoria medicului	201
O adiere de vânt	230
Deasupra și dedesubt	239
Coșciugul dosit	248
Chiupul	261
Victoria furnicilor	273
Seara, o mușcată	279
Nasturele de la surtuc	283
Stefano Giogli, unu și doi	293
O zi	303